

Dekan

Yttrande för remissen: En utvärdering av förändringar i sjukförsäkringens regelverk under 2021 och 2022 (SOU 2024:26)

Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet, som anmodats att yttra sig över rubricerade remiss, avger följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av docent Niklas Altermark och universitetslektor Stina Melander – båda vid Statsvetenskapliga institutionen.

Sammanfattning

Samhällsvetenskapliga fakulteten avstyrker förslagen i utredningen eftersom de resultat som presenteras inte ger stöd för de slutsatser som dras. Utredningen hade behövt en bredare metodologisk ansats för att på ett säkert sätt kunna dra slutsatser om effekterna av de lagändringar som utvärderas.

Utredningsförslagen baseras på en utvärdering av de lagändringar av reglerna för sjukpenning som genomfördes under pandemiåren 2020 och 2021.

Vi ser att det finns en rad problem med denna ansats och hur den angrips i utredningen:

- Den period som utvärderas sammanfaller med Covid-19 pandemin, vilket gör det svårt att isolera effekterna av lagändringarna. Utredningens resonemang om pandemins marginella inverkan är inte tillfredsställande.
- Utredningen har en stark slagsida mot kvantitativ analys av lagändringarnas effekter. Många av de positiva effekter som kan förväntas av de lagändringar som utvärderas är emellertid svåra att kvantifiera. Samhällsvetenskaplig forskning har till exempel visat att kontakter med sjukförsäkringssystemet och ekonomisk utsatthet efter avslag på sjukpenningansökan skapar ett stort psykiskt lidande. Rimligtvis har detta minskat då det blivit enklare att få sjukpenning. De här effekterna fångas inte upp av de metoder som används av utredningen.
- Den snäva metodologiska ansatsen innebär också att man missar effekter för subpopulationer av människor som söker ersättning. Till exempel kan det handla om att en liten grupp kroniskt sjuka drabbas

på ett oacceptabelt sätt av de förändringar som utredningen föreslår, även om den sammanlagda effekten av förändringarna blir att återgång i arbete i genomsnitt går snabbare.

- Flera av de operationaliseringar som utredningen gör lider av validitetsproblem. Till exempel operationaliseras hälsoeffekter som antal läkarbesök och ekonomisk trygghet med ett inkomstmått. Den ohälsa som kan förväntas av stramare regelverk är emellertid inte bara av ett slag som föranleder läkarbesök. På samma sätt handlar inte ekonomisk trygghet för människor som ansöker om sjukpenning enbart om vilken inkomst man har vid eller efter sjukdom, utan om att veta att socialförsäkringssystemen garanterar en inkomst överhuvudtaget.
- På ett generellt plan lider utredningen av att endast utgå från statistiska metoder. Detta exkluderar stora delar av den sjukförsäkringsforskning som bedrivs inom samhällsvetenskaperna. En bredare metodologisk ansats, som hade utgått från hela forskningsfältet som studerar sjukdom, ekonomisk utsatthet och relationen mellan medborgare och myndigheter, hade gett en mer tillförlitlig bild av vilka effekter lagändringarna under pandemiåren faktiskt har fått.

Avsnitt 10 Konsekvenser

Vi gör även följande reflektioner utifrån förslagets effekter för anställda vid samhällsvetenskapliga fakulteten:

- En av de viktigaste frågorna för oss är förslaget om deltidssjukskrivning. Här förslår utredaren att man endast ska bevilja en flexibel förläggning av arbetstiden om det är motiverat av medicinska skäl. Det bör uppmärksammas att medarbetare med förtroendearbetstid riskerar att komma i kläm här. Att förlägga arbetstiden till bestämda tider på dygnet är inte alltid möjligt och gynnar knappast återgången till arbete i sig. Tvärtom kan en bestämd arbetstid varje dag skapa extra stress hos den deltidssjukskrivne om detta hindrar personen att utföra sitt arbete. Det viktiga bör i stället vara en dialog mellan arbetsgivare och den deltidssjukskrivna om när hen ska arbeta och vad hen ska göra under denna tid. På s. 177 i utredningen motiveras förändringen av att det kan finnas ekonomiska incitament för arbetsgivaren att koncentrera arbetstiden och att det därför finns ”moraliska risker” med att tillåta ett flexibelt arbetsuttag, vilket framstår som spekulativt och illa förankrat i hur många med förtroendearbetstid faktiskt arbetar.
- Vad gäller reglerna för bedömning efter 180 dagar (där utredningens förslag är att vi ska gå tillbaka till det regelverk som gällde före 2020) bör det uppmärksammas att majoriteten våra medarbetare har en mycket hög utbildnings- och kompetensnivå. Att tvinga högutbildade människor att säga upp sig för att omskola sig i stället för att ge dem chansen att rehabiliteras över en längre tidsperiod är inte alltid samhällsekonomiskt lönsamt.